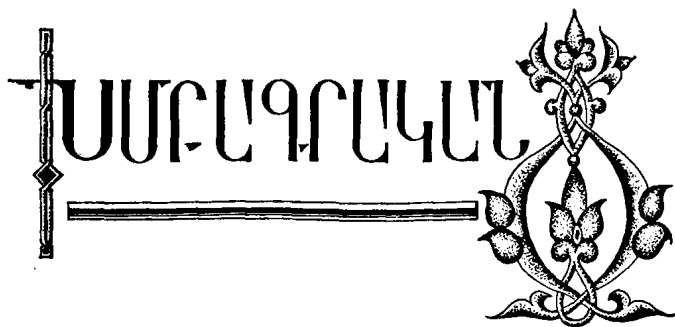

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ԱՂԲԻՒՐԻՆ

Փոքրամասնութիւններու ողբերգութեան նուիրուած մեր խմբագրականներուն մէջ՝ շեշտած էինք թէ մեր գոյութիւնը կարենալ շարունակելու համար անհրաժեշտ էր հաւատարիմ մնալ, անցեալով պայմանաւոր, մեր հոգեկան արժէքներուն:

Մեր այժմու սերունդը, արտասահմանի բոլոր երկիրներուն մէջ, կանգնած է պատմութեան խաչաձև ուղիներու վրայ: Քսանթրորդ դարը սև դուռ մը բացաւ մեր սերունդին առջև: Մենք դառնացած սիրտով միայն դէպքերն ու դիպուածները կ'արձանագրենք, թաւալվոր օրերու ետեէն, այրուած կոպերով որոնելու կտոր մը գուլթ և արդարութիւն: Այսօրուան մեր կեանքը անակնկալներու շարոց է, փոփոխական և արտառոց, որովհետև պատմութեան մէջ կարևորը շատ անգամ ան է, որ պատմութիւն չէ, այլ ներքին հոգեկան այն յարակցութիւնը, լուծութիւններու անդունդը, որուն մէջ նետուած քարերը կ'արձագանդեն միայն գալիքի հաշտոյն:

Մեր ենթագիտակցութեան մէջ կը ծփան հակասական ուժեր, և մեր միտքը կեանքի փոթորիկներուն դէմ կը պարզէ թոյլ թեւեր միայն, կամ ուրիշի բոյնին մէջ կը գետնոյէ իր հակիթները: Անդունդի մէջ քար նետելը կամ հոսող ջուրերուն վրայ ալիւր մաղելը, ցարդ շահ մը չեն բերած մեզի: Մեր ամենամեծ թշնամիները իմաստակներ եղած են, անոնք որ ուրիշներու աչքերով նայած են մեր իրականութեան: Մեր կեանքի կշիռն ու թափը իրենց ձեռքին մէջ բռնած են շատ յաճախ, հասակով ու միտքով փոքր մարդեր, մեզի բերելով իմաստութեան փշրանքներ, ժամանակին կեր

ըլլալու սահմանուած: Մարդեր՝ որոնք ուզած են և կ'ուզեն, իրենց աղքատ միջոցներով չափել մեր առջև բացուած անդունդը և կըշտեկ ուրձաղանգը:

Անշուշտ ցեղային և կրօնական գիտակցութիւն մշակելու գործը դիւրին չէ: Ձեն բաւեր ներարկում և եղածը ըմբռնելու կարողութիւն և հանրացում, այլ անհրաժեշտ են՝ մտածումի, զգացումի և կամեցողութեան այն կերպերը, որոնք տակաւին երէկ յատուկ էին մեղի: Մեր պատմութեան մէջ մենք ունեցեք ենք չրջաններ, ուր մեր տոհմային ոգին, ցեղային ընդունակութիւնները և ժամանակի տուրքերը հաշտուած և յօրինումի ելած են, տալով մեզի մեր ոսկեղարը, արծաթի դարը:

Դեռ երէկ՝ կր հաւատայինք «թէ և փոքր անոն, բայց մեր մէջ ևս գործուած են մեծամեծ քաջութիւններ և առաքինութիւններ», ու կրնան գործուիլ դեռ. թէ երբէք չենք քնացած մեր բախտին վրայ, որովհետեւ մեր սրտին մէջ անկորուստ կը մնար փրկութեան յոյսը, հաւատքի մատենին մէջ արցունքով և արիւնով տոգրուած այդ մուրհակը: Եւ այս անոր համար, վասնզի ունէինք հաւատք, որ ուրիշ բան չէր, եթէ ոչ այն ներքին վիճակը, որով անհատները, ինչպէս աղքերը, իրենց մէջ պահեստի ունին և որուն շնորհիւ կը դիմաւորեն իրենց գոյութեան սպառնացող վտանգները: Անշուշտ թէ Հայ ժողովուրդը իր հոգին չէ պարպած հաւատքէ, բայց մենք կը գտնուինք վիճակներու և երևոյթիւններու դիմաց՝ որոնք լուրջ կասկածներու և տրտում հեռապատկերներու կը տանին մեր միտքը ցեղային այն բոլոր առաքինութիւններու նկատմամբ, որոնց շնորհիւ բան մը արժած է և կրնայ արժեկ տակաւին մեր ժողովուրդը:

Եթէ ուզենք հոգեյատակել այդ վիճակը, այսինքն բոլոր ախտանշումներուն բուն ախտը, եթէ կարելի է այսպէս ըսել, գայն կարելի է տեսնել նիւթական տուեալներէ միայն առաջնորդուելու այն կեցածքին մէջ, որ ինչպէս ամբողջ աշխարհին, նոյնպէս և մերն է օրերու այս տրտմութեան և հերքումին մէջ: Այսօրուան աշխարհը կը դառնայ գլխաւորաբար նիւթական առանցքներու շուրջ, և այս մտահոգութիւնը պէտքէ մը գոհացում ըլլալէ աւելի, վերածուած է այլևս հոգեկան կեցածքի: Տխեղծ նիւթապաշտութեան այս դարը զուրկ է հոգեկան թռիչքներէն, անոր համար անոր կը պակսի հերոսը, սուրբը, մարգարէն: Հոգին միայն կրնայ նուաճել նիւթին այս տիրակալութիւնը, որուն ճանկերուն մէջ կը հեծէ մարդը, փոքր մը հացի և քիչ մը հաճոյքի համար ծախելու չափ իր ազատութիւնը:

Նիւթապաշտիկ այս զգացումները եթէ ուրիշ ժողովուրդները կ'ընեն անտարբեր և բութ՝ ոգեղէն իրականութիւններու նկատմամբ, կը վերածեն մեր ժողովուրդը յուսահատ և նկուն խրեակներու: Ժողովուրդի մը ուժին և մեծութեան գաղտնիքը նիւթական չէ, ժողովուրդները չեն մեռնիր իրենց ֆիզիքական վէրքե-

րէն, այլ հոգեկանէն: Մենք կը տառապինք այսօր գիտակցութեան տաղանապէ մը, իբր արդիւնք մեր ժողովուրդի արկածահարութեան: Շատ բան այլափոխուած է մեր ներսը, աւելին՝ հայ հոգին իր խաչելութեան ճամբաներուն՝ փոխան զօրանալու, նուազած ու բեկուած է. ահա տարբերութիւնը երէկուան և այսօրուան հայուն, և այս՝ աւելի տխուր է մեզի պարտադրուած սպանդէն: Որքա՛ն բան պիտի աւելնար մեր մէջ, եթէ մենք ունենայինք գիտակցութիւնը, ներկայութիւնը և մասնակցութիւնը մեր անցեալին, իր ներկային մէջ ամբողջ ընելու համար Հայ Սփիւռքը: Աղղերու կեանքին մէջ յաճախադէպ են այս կարգի աղէտներ, սակայն վրտանդը կը մեծնայ երբ անոր կը յաջորդէ անդաժնութիւն և անգիտակցութիւն: Բնական մահն է այս, ոչ ոք կրնայ զայն արգիլել, եթէ հոգեկանն նոր ուժեր չբխին իր ներսէն և չվերընձիւղեն դինք բողբոջ առ բողբոջ: Իրաքանչիւր հայու հոգիին մէջ ճակատագրապաշտութիւն մը կայ և ժողովուրդի մը ճակատագրապաշտութիւնը իր պատմութեան մեռած մասն է:

Հայ ժողովուրդի ներկայ գիտակցութիւնը դժբախտ գիտակցութիւն մըն է, որովհետեւ տարիներէ ի վեր ան կը դիտէ իր կեանքը այդ կեանքէն դուրս հայեկներէ: Մեր խօսքը չի վերաբերիր անոնց՝ որոնք մաս չունին հայ ժողովուրդէն, այլ անոնց՝ որոնք այժմէականութեան վերածել կը ջանան մեր յոյսը, մեր իրաւունքները, մեր արժէքները, մեր սէրը և մեր հաւատքը, և հ'ուգեն շարունակել մեր պատմութիւնը իր ստեղծագործ և փառաւոր էջերուն վրայ. մեր մարտիրոսագրութիւնը՝ որ զմեզ կատարելութեան տանող ճամբան եղած է իր կամքով, իր զօրութեամբ և խորհուրդով. մեր գրականութիւնը՝ որ մեր հաւատքին մաքուր ոսկին ու արծաթն է եղած, իբր արգադիր նուէր մեր իտէալիստական, մեր երազին:

Մենք պէտք է վերագտնենք հոգեկան այն հաւասարակշռութիւնը, արժէքներու այն հիմնաքարերը, որոնք ճակատագրականօրէն մերն են: Վերականգնել մեր մէջ հոգեկան ազնուականութիւնը, առաքելական գիտակցութիւնը որ մեր նախնիքներուն եղաւ, հոգեկան կայսրութիւնը, մեսիականութեան խորհուրդը որուն ծաբաւն ունի այսօր բովանդակ մարդկութիւնը:

Ե.